

Duško Pavlović*

UDK 336.226.1:339.727.22
JEL Classification H25, F21
Stručni članak

UTJECAJ VISINE POREZA NA DOBIT NA PRILJEV INOZEMNIH IZRAVNIH ULAGANJA

U radu se ispituje utjecaj visine stope poreza na dobit na priljev inozemnih izravnih ulaganja. U posljednjih petnaestak godina države širom svijeta usvojile su različite mjere u želji da privuku više stranog kapitala. Jedna od najčešćih mjera bila je snižavanje stope poreza na dobit. Iako korisna, donesena u izolaciji, ta mjera nije značajno utjecala na investicijske odluke stranih ulagača.

Makroekonomska stabilnost, stabilno socijalno i političko okruženje, lakoća poslovanja, mogućnost zapošljavanja obrazovane i stručne radne snage utječu na investicijske odluke mnogo više od visine stope poreza na dobit.

Hrvatska je snizila zakonsku stopu poreza na dobit sa 35% na 20% u godini 2001. No, sudeći prema raspoloživim podacima, to nije imalo nikakav utjecaj na priljev FDI. Ako želi potaknuti veći priljev "greenfield" investicija, Hrvatska će, uz rješavanje nekih unutarnjih problema, morati organizirati smišljeniji nastup u privlačenju nekoliko velikih multinacionalnih kompanija, koje bi investirale u nove, izvozno orijentirane proizvodnje.

Ključne riječi: porez na dobit, inozemna izravna ulaganja, multinacionalne kompanije

---

* D. Pavlović, mr. sc., Visoka poslovna škola "Libertas", e-mail: pavlovićduško@yahoo.com. Prva verzija rada primljena u uredništvo: 5. 3. 2007., a definitivna 17. 9. 2007.

1. Uvod

Procesi liberalizacije tržišta roba, usluga i kapitala obuhvatili su u posljednjim desetljećima veliki broj država na svim kontinentima.

Ti procesi, praćeni privatizacijom dotadašnjih državnih ili društvenih poduzeća, potakli su snažan rast inozemnih izravnih ulaganja.

Iako investicijska aktivnost najvećih svjetskih poduzeća u državama izvan njihove matične, nije nova pojava, ono što je novo, jest broj država primatelja i ukupan iznos investiranih sredstava.

I dok su u 19. i u prvoj polovini 20. stoljeća inozemna izravna ulaganja bila usmjerena u manji broj država i nekoliko, uglavnom proizvodnih, djelatnosti i infrastrukturnih projekata, u posljednjim desetljećima prošloga i na početku ovoga stoljeća ona su poprimila takve razmjere da danas gotovo i nema proizvodne ili uslužne djelatnosti kod koje se reprodukcija kapitala ne odvija na globalnom planu.

Postoji opsežna literatura koja se bavi, kako pitanjem razloga koji privlače inozemna izravna ulaganja u pojedine države, tako i pitanjem imaju li od toga procesa, koji se naziva globalizacijom, jednake koristi sve države koje u njemu sudjeluju (Dunning, 2001., Hines Jr., 2001., Maksimenko/Rojec, 2001., Meyer, 1998., Moran/Graham, 2005., Mutti, 2003., Stiglitz, 2002.)?

Ta su pitanja podjelila i ekonomske teoretičare, i političare i obične građane. Stavovi i reakcije, ne maloga broja običnih građana, jasno se mogu vidjeti prilikom zasjedanja Svjetske banke, MMF, i grupe G8 industrijski najrazvijenih država.

U ovome se radu raspravlja o pitanju koliko visina stope poreza na dobit, koja je među državama različita, utječe na priljev inozemnih izravnih ulaganja?

Rezultati su istraživanja u ovoj raspravi predstavljani u pet međusobno povezanih dijelova.

Nakon Uvoda, u drugome dijelu s naslovom "Obujam i izvori inozemnih izravnih ulaganja" analiziraju se međunarodne investicijske aktivnosti promatrane u inozemnim izravnim ulaganjima.

Budući da je snižavanje poreza na dobit jedna od najčešćih mjera za privlačenje tih ulaganja, u trećem se dijelu koji ima naslov "Porez na dobit kao razlog za ulaganje", na osnovi usporednih pokazatelja o stopama poreza na dobit i priljevu inozemnih izravnih ulaganja u različite države, nastojalo odgovoriti na pitanje: koliko visina toga poreza utječe na donošenje odluka o ulaganju u inozemstvu?

U četvrtome dijelu s naslovom "Inozemna izravna ulaganja u Republici Hrvatskoj" analiziraju se iskustva Hrvatske u privlačenju inozemnih izravnih ulaganja smanjenjem stope poreza na dobit.

Pokušava se utvrditi moraju li, posebno manje razvijene zemlje, snižavati poreze na dobit i sudjelovati u tzv. trci do dna (race to the bottom) da bi privukle što veći iznos stranoga kapitala.

2. Obujam i izvori inozemnih izravnih ulaganja

Prema klasifikaciji MMF i OECD inozemna se ulaganja dijele na inozemna izravna ulaganja, portfolio inozemna ulaganja i ostala inozemna ulaganja (IMF, 1993.), (OECD, 1996.).

Neko novčano ulaganje smatra se inozemnim izravnim ulaganjem (eng. foreign direct investment – FDI) ako ulagač kupuje najmanje 10% dionica poduzeća u državi koja nije njegova rezidentna s namjerom da osigura trajni interes u to poduzeće i ostvari značajan utjecaj na upravljanje njime. To novčano ulaganje može biti u postojeće poduzeće (“brownfield” investicija) ili u osnivanje novoga poduzeća (“greenfield” investicija).

Iako ulagač može biti pojedinac, zaklada, fond, država ili drugi, daleko su najznačajniji svjetski ulagači ekonomski najsnažnija poduzeća razvijenih država – multinacionalne kompanije. Kada se govori o inozemnim izravnim ulaganjima, uglavnom se radi o investicijskoj i poduzetničkoj aktivnosti multinacionalnih kompanija u državama izvan njihove rezidentne.

Portfolio ulaganja ona su ulaganja kod kojih ulagač kupuje vrijednosne papire (obveznice, zapise) ili dionice pojedinog poduzeća, ali do iznosa od 10% ukupne vrijednosti.

Portfolio ulagači ne sudjeluju u upravljanju poduzećem, već su zainteresirani za sigurnost uloženog kapitala, za vjerojatnost porasta njegove vrijednosti i za dobit koju će on generirati. Njihovo ulaganje u pojedino poduzeće najčešće nema obilježje dugoročnosti, već je ono u velikoj mjeri određeno kratkoročnim kretanjima na financijskim tržištima (IMF, 1993.a).

Ostala inozemna ulaganja obuhvaćaju uglavnom kreditne aranžmane između dviju ili više država i sva ostala ulaganja koja nisu obuhvaćena izravnim i portfolio inozemnim ulaganjima.

Posljednje desetljeće prošloga stoljeća obilježio je intenzivan rast inozemnih izravnih ulaganja (UNCTAD, 2006.).

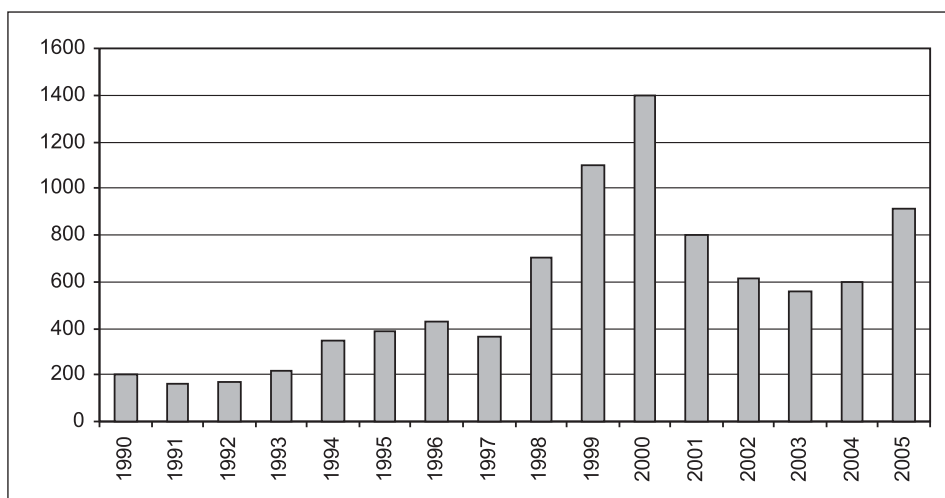
I pored stanovitih oscilacija, rast je nastavljen i u ovome stoljeću, pa su u razdoblju 1990.- 2005. inozemna izravna ulaganja povećana četiri i pol puta (grafikon 1.).

Rast inozemnih izravnih ulaganja dostigao je svoj vrhunac u godini 2000., a od tada je došlo do određenog pada. Razlog je to što je 2001. zabilježen veliki pad

vrijednosti dionica na svim značajnijim burzama u svijetu. To je imalo za rezultat smanjenje broja preuzimanja i spajanja (mergers and acquisitions) kao značajnog elementa u plasmanima inozemnih izravnih ulaganja, osobito na svršetku devedesetih godina prošloga stoljeća, za vrijeme tzv. dotcom buma.¹

Grafikon 1.

TRENDOVI U KRETANJU FDI U SVIJETU 1990. – 2005.
(USD MLRD. PO GODINI)

Izvor: UNCTAD, 2005., UNCTAD, 2006.

Nakon trogodišnjega pada u godini 2004. dolazi do ponovnog rasta inozemnih izravnih ulaganja, a rast se dalje intenzivira u godini 2005.

Inozemna izravna ulaganja u 2005. u odnosu na 2004. povećana su za 29%, nakon 27% rasta u 2004. u odnosu na godinu 2003. Najznačajniji pojedinačni ulagači bili su SAD, a zatim slijedi Velika Britanija. Te su dvije države bile i najveći primatelji inozemnih izravnih ulaganja u 2005., s tim što je prvi put nakon 1977. na prvo mjesto izbila Velika Britanija s ukupnim priljevom FDI od 165 milijardi USD (UNCTAD, 2006., 1).

¹ Vrtoglavi rast cijena dionica novoformiranih poduzeća, kojih se poslovanje odvijalo preko interneta.

Razvijene države (uglavnom njihova najveća poduzeća – multinacionalne kompanije) glavni su ulagači i na njih otpada 91% svih inozemnih izravnih ulaganja (EU FDI Yearbook, 2005., 13).

Privlačenje stranih ulaganja dio je razvojne strategije velike većine, kako razvijenih, tako i država u razvoju. Intenzivne marketinške aktivnosti na privlačenju stranoga kapitala, osnivanje agencija sa zadatkom da to sustavno rade, snižavanje poreza, liberalizacija tržišta, privatizacija i prilagodba pravnog sustava, samo su neke od mjera što ih države širom svijeta poduzimaju da bi olakšale priljev stranoga kapitala.

Prema izvještaju UNCTAD u razdoblju 1991.-1999. učinjeno je 1035 promjena u zakonodavstvima vezanima uz inozemna izravna ulaganja, od čega je njih 94% stvorilo povoljnije uvjete za ulagače. Te su promjene 1991. učinjene u 35 država, a 1999. g. u 63 države (UNCTAD, 2000., 6).

Samo u godini 2004. 102 su države donijele 269 novih mjera koje se odnose na FDI, od čega je njih 87% doneseno sa ciljem da država domaćin postane atraktivnija za strane ulagače (UNCTAD, 2005., 7).

“Praktički, svaka OECD država snizila je barijere za ulazak multinacionalnih kompanija ili unilateralno ili uz pomoć sklopljenih sporazuma. Većina OECD država ima sada bar jednu agenciju za privlačenje FDI, osiguravajući informacije, kontakte i pravnu podršku za strane kompanije. Jednostavna ekonomska logika daje objašnjenje za to povećano zanimanje za privlačenje multinacionalnih investicija. Postoji rastuća suglasnost o tome da FDI imaju pozitivan učinak na makroekonomske pokazatelje” (Jensen, 2006.a, 55).

3. Porez na dobit kao razlog za ulaganje

Jedna od najčešće poduzimanih mjera bilo je snižavanje stope poreza na dobit.

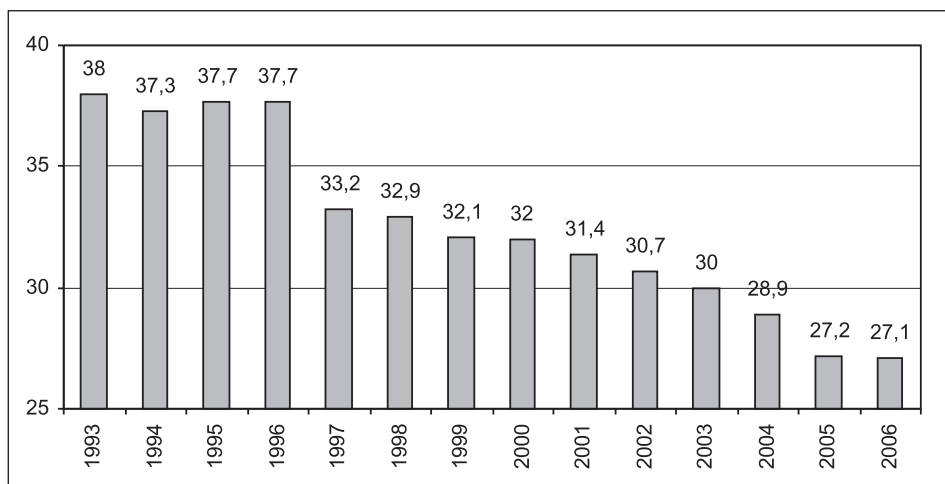
Taj je proces započeo oko sredine osamdesetih godina prošloga stoljeća, kada je britanska vlada Margaret Thatcher u razdoblju 1982. – 1986. snizila stopu poreza na dobit sa 52% na 35%, prisiljavajući i ostale države da slijede njezin primjer. Prema analizi KPMG International² u razdoblju 1993. - 2006. prosječna se stopa poreza na dobit smanjila za 28,7%, snizivši se sa prosječnih 38% na 27,1%, kao što se pokazuje na grafikonu 2.

---

² KPMG International analizira kretanje poreza na dobit od 1993. i analizom je obuhvaćeno 86 država

Grafikon 2.

STOPE POREZA NA DOBIT, SVE ZEMLJE 1993. – 2006. %

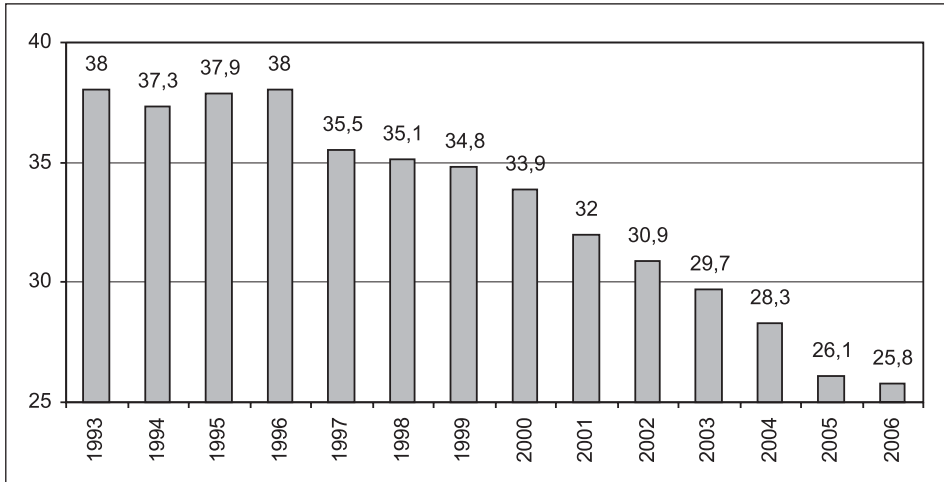

Izvor: KPMG International, 2006.

Države članice Europske Unije također su sudjelovale u tome procesu. Godine 1993., kada je Europska Unija brojala 15 država, prosječna je stopa poreza na dobit iznosila 38%. Do 2006., kada je bilo 25 država, prosječna je stopa poreza na dobit, pala na 25,8%, što u odnosu na 1993. predstavlja pad od 32% (grafikon 3.).

Grafikon 3.

PROSJEČNE STOPE POREZA NA DOBIT U EUROPSKOJ UNIJI
1993. – 2006. (%)

Izvor: KPMG International, 2006.

Jesu li te mjere na snižavanju stopa poreza na dobit ostvarile cilj i potaknule dodatni priljev FDI u države koje su ih poduzele? i pripada li visina stope poreza na dobit u najznačajnije čimbenike koji utječu na odluke multinacionalnih kompanija o ulaganju u pojedinu državu?

Političari, očito, misle da su porezi iznimno važni za priljev FDI. To je sigurno i bio razlog što je u posljednjih petnaestak godina došlo do tako značajnoga pada visine stopa toga poreza. No, ekonomski analitičari ne nalaze potvrdu te pretpostavke.

N.M.Jensen u većem broju intervjua što ih je obavio sa čelnim ljudima multinacionalnih kompanija konstatira da nijedna od intervjuiranih multinacionalnih kompanija nije istakla porezne stope i porezne poticaje kao osnovni motiv za odluku o ulaganju. U mnogim slučajevima porezne stope nisu imale nikakovoga utjecaja na njihove investicijske odluke (Jensen, 2006.). “Očito većina poduzeća najprije izabere strane lokacije za proizvodnju, a potom daje instrukcije svojim financijskim odjelima da minimiziraju poreze” (Markusen, 1995., str. 171).

Upravo ta sposobnost multinacionalnih kompanija da minimiziraju poreze i da ih različitim poslovnim transakcijama na relaciji centrala – afilijacija ili afilijacija – afilijacija prebacuju iz države s višim u države s nižim poreznim

opterećenjem i jest glavni razlog zbog kojega se porezi na dobit ne nalaze na listi čimbenika koji značajnije utječu na investicijsku aktivnost multinacionalnih kompanija, odnosno na priljev FDI u neku državu.

“...podaci ukazuju da SAD imaju lošije bilance unutarkompanijske trgovine s državama niskih poreznih opterećenja. Taj je rezultat očekivan ako su američke prodaje afilijacijama u državama s niskim porezima podcjenjene, a američke kupnje iz država s niskim porezima precjenjene. Drugo, dodatni podaci pokazuju da je trgovina među američkim afilijacijama u raznim državama također vjerojatno pod utjecajem poreznih odluka. Prodaje afilijacija lociranih u državama s nižim porezima veće su od očekivanja, uspoređuju li se s prodajama afilijacija lociranih u državama s visokim porezima.” (Clausing, 2001., 174).

Osim što multinacionalne kompanije mogu unutarkompanijskom trgovinom prebacivati porezno opterećenje iz države s višim u državu s nižim porezima, i države iz kojih ulaganja dolaze, mogu svojim poreznim sustavima poništavati učinke poreznih olakšica što ih daju države primateljice FDI. Tako visina poreza kao čimbenika privlačenja inozemnih izravnih ulaganja dodatno gubi na važnosti.

Uz to što mogu poništavati učinke poreza u državama primateljicama, države iz kojih ulaganja dolaze mogu mjerama svoje porezne politike i poticati ulaganja (tax sparing)³ u pojedine, najčešće, nedovoljno razvijene zemlje (Hines Jr., 2001.). To još više relativizira značenje poreza u cjelini, a posebno poreza na dobit, kao čimbenika u privlačenju inozemnih izravnih ulaganja.

U analizi provedenoj među multinacionalnim kompanijama (MNC) o najznačajnijim razlozima za odabir lokacije za ulaganje, što ju je objavila MIGA⁴, među 20 nabrojanih, tri su najznačajnija razloga slijedeća: pristup kupcima (77% ispitanih MNC), stabilno socijalno i političko okruženje (64%) i lakoća poslovanja (54%). Nacionalni porezi bili su tek na jedanaestom mjestu sa samo 29% ispitanika koji su istakli njihovo značenje. Znatno ispred poreza bili su mogućnost zapošljavanja tehničkih stručnjaka sa 39% i rukovodećeg osoblja sa 38%. I to ispitivanje pokazuje kako je relativno malo značenje poreza u privlačenju inozemnih izravnih ulaganja, a kako su veliki razlozi stabilno socijalno i političko okruženje i obrazovani menadžeri i specijalizirani stručnjaci.

I drugi autori upozoravaju na negativne posljedice koje smanjenje poreza u funkciji privlačenja FDI ima na izdvajanja za obrazovanje, na izgradnju infrastrukture i na socijalna davanja (Stiglitz, 2006.). Na rastuće značenje transportne i

---

³ Tax sparing praksa je koju provode neke razvijene zemlje tako da pri oporezivanju prihoda iz inozemstva dopuste svojim poduzećima da zadrže porezne olakšice koje su im pružile manje razvijene zemlje.

⁴ The Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA), the World Bank Group

komunikacijske infrastrukture i ljudskoga kapitala, kao čimbenika za privlačenje FDI, upućuje i J. Dunning (Dunning, 2001.).

U tablici 1. pokazuje se 10 najprivlačnijih država za ulaganje i poslovanje što su je u anketi UNCTAD izabrale multinacionalne kompanije.

Tablica 1.

NAJPRIVLAČNIJE LOKACIJE ZA ULAGANJE PO IZBORU MNC
I NJIHOVE STOPE POREZA NA DOBIT 2005. – 2006.

Odgovori MNC	Stope poreza na dobit 2006.
1. SAD (74%)	40%
2. Kanada (44%)	36,1%
3. Velika Britanija (37%)	30%
4. Njemačka (35%)	38,34%
5. Francuska (26%)	33,33%
6. Španjolska (20%)	35%
7. Irska (17%)	12,5%
8. Japan (17%)	40,69%
9. Australija (13%)	30%
10. Italija (11%)	37,25%

Izvor: UNCTAD, 2005. za odgovore MNC, KPMG International, 2006. za stope poreza na dobit

Kao što se iz pokazatelja navedenih u tablici 1. vidi, najprivlačnije su lokacije za poslovne aktivnosti multinacionalnih kompanija, osim Irske, redom države koje imaju više stope poreza na dobit i od prosjeka OECD (28,5%) i Europske Unije (25,8%).

Kada se radi o Irskoj, nju i ekonomski teoretičari i političari ističu kao pozitivan primjer za činjenicu koliko inozemna izravna ulaganja utječu na državu primatelja. Posebno ističu kako je veliki priljev inozemnih izravnih ulaganja u tu državu došao kao posljedica njezine niske stope poreza na dobit.

Niska stopa poreza na dobit u irskom je slučaju odigrala, a i danas igra određenu ulogu u privlačenju FDI. No, tome se mora dodati i raspoloživa, mlada, obrazovana i relativno jeftina radna snaga, članstvo u Europskoj Uniji, engleski jezik, političku stabilnost i velika, utjecajna i patriotski raspoložena irska zajednicu u SAD.⁵

⁵ Poduzeća iz SAD daleko su najznačajniji ulagači u Irsku. U ukupnome broju stranih poduzeća u proizvodnom sektoru irskoga gospodarstva više od 60% njih su iz SAD. Odluka da na

Tek kada se sve to uzme u obzir, dobiva se odgovor o razlozima zbog kojih je Irska imala tako veliki priljev stranoga kapitala.

Porezi na dobit (kao i ostali porezi) imaju značajniju ulogu, osobito u manjim državama, samo ako su sastavni dio stabilne makroekonomske politike koja je povoljno okruženje za investicijsku i poduzetničku aktivnost. Izvučeni iz toga konteksta i promatrani kao pojedinačna mjera za privlačenje inozemnih izravnih ulaganja oni su bez većega značaja.

“Ono što je važno jesu ukupni uvjeti jedne lokacije, a ne svaka posebna politika u izolaciji” (Navaretti, Venables, 2006.a, 275).

Kada bi stopa poreza na dobit bila jedini (ili važan) kriterij za donošenje odluka o ulaganju, to bi moglo imati štetne posljedice na svjetsko gospodarstvo. Kao što upozorava Mutti, ulaganje samo na osnovi poreza na dobit, može dovesti do seljenja proizvodnje iz proizvodnije lokacije (u kojoj je dobit prije oporezivanja veća) u manje proizvodnu lokaciju (gdje je dobit prije oporezivanja manja) i na taj način dovesti do pada proizvodnosti na globalnoj razini (Mutti, 2003., b.). No, pojedine države znatno veću pozornost posvećuju stanju nacionalnih gospodarstava, pa ta činjenica malo koga zabrinjava (Congress of the United States, 2005.).

Određeni broj autora (Hines, 1999.), (Mutti, 2003., c.) smatra da stopa poreza na dobit ima određenu ulogu u privlačenju stranoga kapitala. Mutti smatra da se to odnosi samo na ulaganja u proizvodnje namijenjene izvozu.

4. Inozemna izravna ulaganja u Republici Hrvatskoj

Hrvatska je u posljednjim godinama slijedila opći trend i godine 2001. snizila je stopu poreza na dobit sa 35% na 20%.

Dio razloga za smanjenje bio je želja hrvatskih vlasti da se potakne investicijska i poduzetnička aktivnost domaćih gospodarskih subjekata, a dio je bio želja da to Hrvatsku učini privlačnijom za strane ulagače.

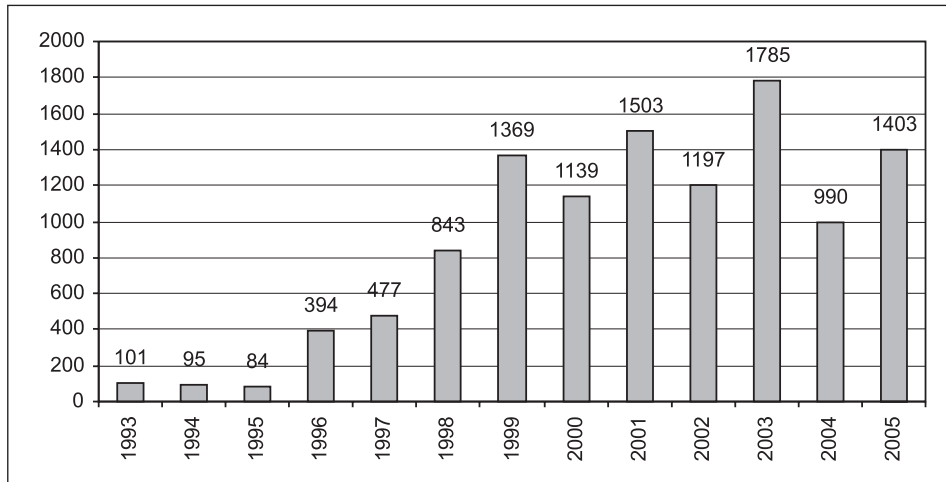
Ostavljajući po strani pitanje koliko je smanjenje stope poreza na dobit potaklo domaću investicijsku aktivnost, u grafikonu 4. pokazuje se kakav je to učinak imalo na priljev inozemnih izravnih ulaganja.

---

kraju 1960.-ih Pfizer Corporation preseli dio proizvodnje u Irsku donesena je, jer je irski imigrant imao 1/3 Pfizerovih dionica (Navaretti, Venables, 2006.)

Grafikon 4.

PRILJEV INOZEMNIH IZRAVNIH ULAGANJA U HRVATSKU
U RAZDOBLJU 1993. - 2005. U MIL. EUR

Izvor: NBH, 2006.

U tijeku ratnih godina priljev inozemnih izravnih ulaganja u Hrvatsku bio je, očekivano, nizak i o značajnijoj se inozemnoj investicijskoj aktivnosti može govoriti tek od godine 1996.

U razdoblju 1996. – 1999. inozemna izravna ulaganja u Hrvatsku povećana su gotovo tri i pol puta (grafikon 4.). To su bile godine u kojima je privatizirano više banaka, u kojima su privatizirane telekomunikacije i glavnina se ulaganja odnosila na te dvije djelatnosti.

No, to su bile i godine u kojima je stopa poreza na dobit u Hrvatskoj iznosila 25% u 1996., a 35% u preostale tri promatrane godine. Te visoke stope poreza na dobit nisu bile prepreka stranim ulagačima.

Nakon smanjenja zakonske porezne stope sa 35% na 20% u godini 2001. nije zabilježen trend rasta inozemnih izravnih ulaganja, već je, osim u godini 2003., priljev u ostalim promatranim godinama bio niži nego u godini 2001.

Stopa poreza na dobit od 20% , koliko ona sada iznosi u Hrvatskoj, niža je i od prosječne stope poreza na dobit u EU i od one u zemljama OECD.

Pošto je većina tranzicijskih država u posljednjim godinama snizila svoje stope poreza na dobit, među tim državama Hrvatska porezna stopa pripada višima.

Pokazatelji navedeni u tablici 2. i u grafikonu 5. daju odgovor na pitanje: postoji li među tranzicijskim zemljama veza između visine stope poreza na dobit i priljeva inozemnih izravnih ulaganja?

Tablica 2.

ZAKONSKE STOPE POREZA NA DOBIT U ODABRANIM
TRANZICIJSKIM ZEMLJAMA, 1995. -2005.

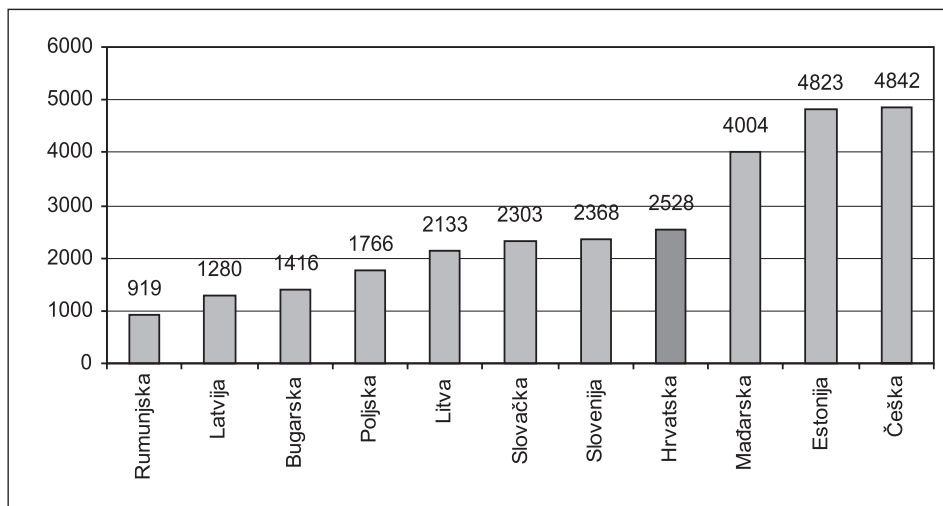
	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Bugarska*											15
Češka	41	39	39	35	35	31	31	31	31	28	26
Estonija**	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	24
Latvija	25	25	25	25	25	25	25	22	19	15	15
Litva	29	29	29	29	29	24	24	15	15	15	15
Mađarska	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	17,7	16
Poljska	40	40	38	36	34	30	28	28	27	19	19
Rumunjska*							25	25	25	25	16
Slovačka	40	40	40	40	40	29	29	25	25	19	19
Slovenija	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
Hrvatska	25	25	35	35	35	35	20	20	20	20	20

Napomena: *Izvor je KPMG International, 2006

** Od godine 2000. porez se ne plaća na reinvestiranu dobit

Izvor: Efektivno porezno opterećenje trgovačkih društava u RH-Studija: Ekonomski institut Zagreb, 2006.

Grafikon 5.

INOZEMNA IZRAVNA ULAGANJA PO STANOVNIKU U ODABRANIM
TRANZICIJSKIM ZEMLJAMA, 1993. - 2005. U EUR

Izvor: NBH, 2006.

Od tri države, koje su u razdoblju 1993.- 2005. primile više FDI po stanovniku od Hrvatske, dvije (Češka i Estonija) imaju više stope poreza na dobit, a i Slovenija koja je imala priljev tek nešto niži nego Hrvatska, ima za 5% viši porez na dobit.

Češka, čija je stopa poreza na dobit najviša među promatranim tranzicijskim državama, privukla je u godini 2005. ukupno 12,5 milijardi USD inozemnih izravnih ulaganja, najviše među deset novoprimljenih članica Europske Unije (UNCTAD, Inv. Brief., No. 1, 2006.).

Rumunjska i Latvija, države s najnižim priljevom FDI po stanovniku, imaju stope poreza 16%, odnosno 15%.

I ovi podaci, kao i oni izneseni u prethodnome poglavlju, pokazuju da visina stope poreza na dobit, ni u razvijenim, ni u tranzicijskim državama, ne utječu bitno na odluke inozemnih ulagača.

5. Zaključak

Multinacionalne kompanije poduzeća su koja raspolažu velikim kapitalom, suvremenom tehnologijom, upravljačkim znanjima i marketinškim vještinama.

U procesu oplođivanja kapitala, ekonomija obujma (economy of scale), pristup novim tržištima i osiguranje jeftinih čimbenika proizvodnje glavna su pokretačka snaga njihove inozemne investicijske aktivnosti. Razvijene i države u razvoju žele privući kapital i suvremene tehnologije, natječući se u pružanju što povoljnijeg okruženja stranim ulagačima. U tom natjecanju, koje se u posljednjim desetljećima intenzivira, donose se brojne mjere za poticanje priljeva inozemnih izravnih ulaganja. Smanjenje stopa poreza na dobit jedna je od najčešće poduzimanih mjera.

Visina stope poreza na dobit ne utječe bitno na investicijske odluke multinacionalnih kompanija, niti je visoko na listi njihovih prioriteta kod izbora lokacije za ulaganje.

Multinacionalne kompanije vole niže poreze, pa će pod istim ostalim uvjetima ulagati u države s nižim porezima. No, niski porezi sami po sebi neće značajnije utjecati na dodatni priljev stranoga kapitala. Umjesto snižavanja poreza na dobit i time smanjivanja fiskalnih prihoda, za mnoge bi, pogotovo za manje razvijene države, bilo važnije da upravo dio prihoda po toj osnovi usmjere u podizanje razine obrazovanja, u izgradnju kvalitetne cestovne, željezničke i telekomunikacijske infrastrukture i u stvaranje socijalne kohezije kao čimbenika stabilne makroekonomske politike i političkog okruženja.

Budući da je za stabilno funkcioniranje države potrebno osigurati određene porezne prihode, ono što se gubi na porezu na dobit mora se nadoknaditi višim porezima iz nekih drugih izvora. Najčešće dolazi do prebacivanja poreznog opterećenja s kapitala na rad. To može, pogotovo u tranzicijskim državama, dovesti do siromašanja radnika, do socijalnih nemira i do političke nestabilnosti, odvratajući strane ulagače od takve države u znatno većoj mjeri no što ih smanjeni porez na dobit može privući.

Hrvatska pripada tranzicijskim državama koje su primile značajan iznos FDI po stanovniku. No, više od polovine ukupnih inozemnih izravnih ulaganja plasirano je u telekomunikacije, u bankarstvo i u trgovinu i odnosilo se na kupnju poduzeća koja su imala monopolski ili dominantan položaj na hrvatskome tržištu. Priljev FDI bio je usmjeren na osvajanje hrvatskoga tržišta, i to u najprofitabilnijim djelatnostima. Iznimno mali dio FDI odnosio se na osnivanje novih poduzeća ("greenfield" investicija) ili na restrukturiranje preuzetih poduzeća sa ciljem da ona postanu izvozno orijentirana. Izostanak "greenfield" investicija i izostanak investicija u proizvodne djelatnosti namjenjenih izvozu, najznačajnije su negativne karakteristike dosadašnje inozemne investicijske aktivnosti u Hrvat-

skoj. Smanjenje poreza na dobit u godini 2001. nije pridonijelo ni pojačanom priljevu stranog kapitala, niti promjeni strukture investicija u smjeru većega udjela "greenfield" investicija i investicija usmjerenih u proizvodnje za izvoz.

Premda pozitivna, tome u značajnijoj mjeri neće pridonijeti ni poboljšanja učinjena u nedavno donesenom Zakonu o poticanju ulaganja.

Uz zadržavanje dostignute makroekonomske i političke stabilnosti i uz odlučniju borbu protiv korupcije, uz borbu za učinkovito i neovisno pravosuđe, za rješavanje vlasničkih odnosa i za podizanje ukupne, a osobito tehničke razine obrazovanja, Hrvatskoj je potrebna i smišljenija akcija na ciljanom privlačenju dvije ili tri poznate svjetske firme (elektronika, informatika, proizvodnja automobila) koje bi uložile kapital u osnivanje novih poduzeća usmjerenih na izvoz. U maloj državi kao što je Hrvatska, to bi se značajno odrazilo na zapošljavanje, na transfer tehnologije, na prateće djelatnosti, ali i na rejting Hrvatske u svijetu kao lokacije pogodne i poželjne za strane ulagače. Takva bi ulaganja utjecala i na tzv. psihologiju stada (herd mentality) i privukle bi u Hrvatsku i brojna druga strana poduzeća.

LITERATURA:

1. Clausing, K. A. (2001.). "The Impact of Transfer Pricing on Intrafirm Trade". U: James R. Hines Jr. (ur.), *International Taxation and Multinational Activity*, pp. 173-200, Chicago: The University of Chicago Press.
2. Congress of the United States (2005.). *Corporate Income Tax Rates; International Comparisons*, Congressional Budget Office.
3. Dunning, John H. (2001.). "Assessing the Costs and Benefits of Foreign Direct Investment: Some Theoretical Considerations". U: Artisien-Maksimenco Patrick and Rojec Matija (ur.), *Foreign Investment and Privatisation in Eastern Europe*, pp. 34-81, Houndmills: Palgrave Publishers.
4. *European Union Foreign Direct Investment Yearbook 2005*, European Communities, 2005.
5. Hines, J. R. (1999.). "Lessons from Behavioral Responses to International Taxation", *National Tax Journal* 52:305-322.
6. Hines Jr, James R. (2001.). "Tax Sparing and Direct Investment in Developing Countries". U: James R. Hines Jr. (ur.), *International Taxation and Multinational Activity and Direct Investment in Developing Countries*, pp. 39-66, Chicago: The University of Chicago Press.
7. International Monetary Fund (1993.). *Balance of Payments Manual*. New York, Washington: IMF.

8. Jensen, N. M. (2006.). *Nation-States and the Multinational Corporation*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
9. Klemm, A. (et al.) (2006.): *Efektivno porezno opterećenje trgovačkih društava u RH - Studija*. Zagreb: Ekonomski institut Zagreb.
10. KPMG International (2006.). *KPMG's Corporate Tax Rate Survey - An international analysis of corporate tax rates from 1993 to 2006*.
11. Maksimenko, P. A., Rojec, M. (2001.). *Foreign Investment and Privatization in Eastern Europe*, New York: Palgrave.
12. Markusen, James R. (1995.). "The Boundaries of Multinational Enterprises and the Theory of International Trade". *Journal of Economic Perspectives* 9 (2): 169-189.
13. Meyer, K. (1998.). *Direct Investment in Economies in Transition: New Horizons in International Business*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
14. Moran, T. H., Graham, E. M. (2005.). *Does Foreign Direct Investment Promote Development?*, Washington: Institute For International Economics.
15. Mutti, John H. (2003.). *Foreign Direct Investment and Tax Competition*. Washington: Institute For International Economics.
16. Navaretti, G. B., Venables, A. J. (2004.). *Multinational Firms in the World Economy*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
17. *Zakon o porezu na dobit*, NN br.: 177/2004.
18. *Zakon o poticanju ulaganja*, NN br.: 138/2006.
19. *Statistika inozemnih izravnih ulaganja*, NBH (2007.).
20. Standardni prezentacijski format 4 tromjesečje 2006., Studeni, 2006., NBH (2007.). <http://www.hnb.hr>
21. OECD (1996.). *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*. Third edition.
22. Stiglitz, J. (2006.). *Making Globalization Work*, New York: Penguin Group.
23. UNCTAD (2000.). *World Investment Report 2000 - Cross-border Mergers and Acquisitions and Development*, New York and Geneva: United Nations.
24. UNCTAD (2005.). *Prospects for Foreign Direct Investment and the Strategies of Transnational Corporation 2005-2008*, New York and Geneva: United Nations.
25. UNCTAD (2005.). *Taxation and Technology Transfer: Key Issues*, New York and Geneva: United Nations.
26. UNCTAD (2006.). *World Investment Report 2006 - FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development, Overview*, New York and Geneva: United Nations.

27. UNCTAD (2006.). "Sharp Rise in FDI Driven by M&As in 2005". *UNCTAD Investment Brief*, Number 1, 2006. Investment Issues Analysis Branch of UNCTAD

THE IMPACT OF CORPORATE TAX RATES ON INFLOW OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS

Summary

The article examines the impact of corporate tax rates on inflow of foreign direct investments. In the last 15 years the countries all over the world have adopted numerous measures in order to attract more foreign capital. One of the most common measures has been the reduction in the corporate tax rates. Although useful, this article shows that taken in isolation this measure has not had a significant impact on investment decision taken by the foreign investors.

Macroeconomic stability, stable social and political environment, ease of doing business and ability to hire skilled labour, influence investment decisions much more than the level of corporate tax rates.

Croatia has also lowered its corporate tax rate from 35% to 20% in 2001. Judging from the available data that has not had any impact on inflow of FDI.

In order to attract more greenfield investment Croatia will have to sort out some domestic issues and to organise more effective targeting of the largest multinational companies.

Key words: corporate tax rate, FDI, multinational companies